

TARIMIN GELİŞMESİ

Cumhuriyetin kuruluşunda, tarım sektöründe de Avrupa'daki tarıma göre geri bulunuyorduk. Tarımda mekanizasyonun olmadığı pulluk yerine karasabanın kullanıldığı, gübre kullanımının bilinmediği, sulamanın hemen hemen hiç olmadığı bir yapı vardı. Bu durumda dahi Gayri safi Milli Hasılanın % 43'ünü tarım sektörü oluşturuyordu. Tarım alanında 1927 yılında yapılan genel sayım ile tarım alanları, üretim şekli, tüm makine ve ekipmanı ile ilgili sağlam veriler elde edilmiştir. 1930 yılına kadar tarımın GSMH içindeki payının arttığını görüyoruz. Bu artışın sebepleri tarımda eğitimin başlaması; bir miktar mekanizasyon, tarım alanlarının genişlemesi ve iyi hava şartları olduğu sanılmaktadır. 1940 yılına gelindiğinde, tarım gelirinin sabit fiyatlarla % 200 artmış olduğunu görmekteyiz. 1950 yılında tarımın payı GSMH içinde % 40.9'a düşmüştür. 1960 yılına gelindiğinde tarımın payı % 37.5, 1970 yılında ise % 25,9'ye gerileyerek, Tablo ekonomide sanayiden sonra ikinci büyük sektör olmuştur. (Tablo (2-2) 1968 yılı sabit fiyatları ile) 1980 yılında tarım GSMH içinde % 22.7 iken, (1987 sabit fiyatları ile) 1993 yılında % 14.6 gibi küçük bir orana gerilemiştir. Ekonomideki tarım sektörünün payı giderek küçülürken tarımda çalışan aktif nüfus 1970 yılı başına kadar artış göstermiş, son 20 yılda ise tarımda çalışan nüfusta çok küçük bir azalma meydana gelmiştir. Önümüzdeki yıllarda tarımda çalışan aktif nüfusun daha da düşmesi beklenmelidir. 15 yaşından büyük tarımda çalışan nüfus bugün 11 milyon kişi olarak bilinmektedir. 2001 yılı tarım geliri köy nüfusuna dağıtıldığında 1987 fiyatları ile kişi başına 582.000 TL. (2001 yılı cari fiyatlarla 1.020 milyon TL.'dir.) düşmektedir. Bu da Türkiye'de kişi başına düşen GSMH'dan % 60 az bir değerdir. Tablo (4-1) tarım sektörünün gelişmesinin özetini vermektedir. Bu tablodan tarımda çalışan aktif nüfus başına düşen gelirin 1960'lı yıllara kadar kişi başına düşen GSMH'dan fazla olduğu, daha sonra bu değer altıda kaldığı görülmektedir. Ancak 1990 yılında da bir iyileşme olmuş, 1993-2001 yılında ise tarım gelirlerinde önemli bir gerileme olduğu, yıl içinde tarım sektörünün GSMH'ye katkısı 11 misli artmıştır. Bu sektörde yıllık ortalama artış % 3.2 olmuştur.

Tarım arazilerinin giderek küçülmesi, tarım kültürünün zayıf olması iklim şartları ve tarım girdilerinin finansmanının sürekli olarak ağırlaşması, üretkenliğin Batı

Ülkeleri seviyesine çıkarılmasını güçleştirmektedir.

Kuruluştan bugüne buğday üretimini dikkate aldığımızda, başlangıçta hektar başına 850 kg. verim elde edilirken, bugün 2.500 kg.'a ulaşılmıştır. Arpa üretiminde de hektar başına alınan üründe bire üç gibi bir artış görülmektedir. Mısır üretiminde, başlangıçta hektar başına 1.200 kg. verim alınırken bugün ortalama 4.000 kg. aşılmıştır.

Aynı durum pirinç, bakla, fasulye, mercimek, nohut şekerpancarı, pamuk, ayçiçeği, zeytin üretiminde de görülmektedir. Üzüm, incir, tütün, fındık üretimleri genelde ihraç malı olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bu son grup ürünlerin fiyatları dünya fiyatlarını takip edebilmiştir.

Tablo (4-2), ülkedeki tarım arazilerinin bölünüşünü vermektedir. En büyük gelişme bağ bahçe dediğimiz (üzüm bağları, meyve-sebze bahçeleri, fındıklık, çaylık benzeri sahaların toplamı) sınıfın büyümesidir. Burada beş misli büyüme görülmektedir. En az büyüme nadas alanlarında görülmektedir. Orman arazisi takriben bir misli artmıştır. Ormanlarımızın % 44'ü verim gücü düşük, çalılık, fundalık ve makiliktir.

Tablo (4-3), Türkiye'deki hayvan varlığını göstermektedir. 78 yılda küçükbaş hayvan varlığında % 109'luk bir artış olurken, büyükbaş hayvan varlığındaki artış % 160 olmuştur. Kümes hayvanlarında ise artışın 12 kat olduğu görülmektedir. Bu, nüfusun kırmızı etten yavaş yavaş beyaz et tüketimine doğru bir kayma yaptığını göstermektedir. Et ve canlı hayvan ihracatının büyümesi de hayvan varlığını 1980'den sonra azaltmıştır.

Tablo (4-4), traktör, harman makinası, biçerdöver, moto-pomp, selektör gibi tarım araç ve gereçleri parkını vermektedir. Bu tablodan; traktör parkının bir doyuma geldiği, harman makinası envanterinin takriben yüz milsli büyüdüğü, biçerdöver olarak doyum noktasında olduğu, moto-pomp sayısında patlama görüldüğü anlaşılmaktadır. Moto-pomptaki bu patlama sulanan arazinin büyümesinden kaynaklanmıştır. Selektör sayısının artmasına ise, tohumluğa ve temizliğe verilen önemden kaynaklandığı sanılmaktadır. Tarımda prodüktivite artışının pulluğun karasabanın yerini alması ile de orantılı olduğu görülmektedir.

Tablo (4-5), sulanan arazi ve kullanılan gübre miktarını vermektedir. Son yıllarda sulanan arazideki büyüme dikkat çekici boyuttadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Konya

Sulama İdaresi adlı müessese sulamayı organize ederdi. Bilahare 1950'li yıllarda DSİ İdaresi Türkiye'nin her tarafındaki sulama programını üzerine almıştır. Bu gün ekilebilir alanların % 18'i, sulanabilir arazilerin % 25'inde sulu tarım yapılmaktadır.

Tablo (4-6), bazı tarım ürünlerinin fiyat değişimini vermektedir. Bu tablodan, yalnız pamuk, fındık ve kuru üzün fiyatlarının son 60 yıl içinde TEFE'nin üzerinde bir gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, bu ürünlerin ihraç malı olması ve fiyatlarının dünya borsalarını takip etmesinden kaynaklanmaktadır. Diğer ürünlerde ise verim artışı dikkate alınmadığı takdirde fiyatların TEFE'nin altında kaldığı görülmektedir.

Tablo (4-7), Bazı tarım malları ile, gübre, mazot ve traktör fiyatlarının mukayesesi-ni vermektedir. Petrol şokları dolayısı ile mazot fiyatlarında oluşan anormal değişiklikler dikkate alınmadığı takdirde, tarım ürünlerinin, traktör ve mazota kıyasla değer kaybetmedikleri görülmektedir. 1950 yılı mazot traktör ilişkisi 1990 yılında da korunmaktadır. Bu oran 2000 yılından sonra büyük çapta köylü aleyhine bozulmuştur.

Tablo (4-8) ve Grafik (4-1), buğday, arpa, mısır ve pirincin üretim miktarları ve ekili alanlarını vermektedir. Son 60 yıl içinde verimin gelişmesi açıkça görülmektedir. Asgari verim artışı % 100'dür.

Tablo (4-9) ve Grafik (4-2), bakla, fasulye, mercimek ve nohutun üretim miktarları ve ekili alanlarını vermektedir. Kuru tarıma konu olan baklagillerde verim artışı sınırlı kalmıştır.

Tablo (4-10) ve Grafik (4-3), şekerpancarı, pamuk, ayçiçeği ve zeytinin üretim miktarları ve ekili alanlarını vermektedir. Şekerpancarı, pamuk ve ayçiçeğinde gerek ekili arazilerin gerekse verimin artışı net olarak belirlemekte iken zeytinde bu oranda gelişmeler görülemediği gibi son on yılda üretim ve verim düşüşleri yaşanmıştır.

Tablo (4-11) ve Grafik (4-4), üzüm, incir, tütün ve fındığın üretim miktarlarını ve ekili alanlarını vermektedir. Üzümde 1970'lerden itibaren modern bağcılık ve sulama ile önemli üretim artışları yaşanmıştır. İncirde, 1950'den bu yana üretimde ve ağaç sayısında az da olsa artış söz konusudur. Fındık ve tütünde ise gerek üretim gerekse ekili alanlarda artışlar mevcuttur.

Bu dört grafikte mevcut onaltı maddenin ekim alanları ve üretim miktarları dikkate alındığında, Cumhuriyet döneminde verimin genel olarak istikrarlı bir biçimde arttığı görülmektedir. En çarpıcı verim artışı pirinçte, en az verim artışı da nohut ve incirde olmuştur. Tabiatıyla, bu verim artışında köylünün tarım kültürünün artışı, mekanizasyonun ve sulanan arazilerin yaygınlaşması ve gübre ile tarım mücadele ilaçlarının kullanılmasının büyük etkileri mevcuttur.

Grafik (4-9), tarımda çalışan aktif nüfus başına düşen geliri ve bu gelirin kişi başına düşen GSMH'ya oranını vermektedir. Burada aktif tarım nüfusunun (İkinci Dünya savaşı yılları hariç) 1960'lı yıllara kadar pastadan ülke gelirine göre daha fazla pay almakta olduğu, son yirmi yılda bu payın azaldığı ancak 1990 yılında bu kitle lehine iyileşme görülmesine rağmen 1993 yılında yine eski duruma dönüldüğü görülmektedir.

YILLAR	Aktif Tarım (Nüfusu 1000) (15+Yaşları)	GSMH (TARIM) (1968 Üretici Fiyatları) Milyon TL	TARIM GSMH/Kişi (1968 Sabit Fiyatlar)	GSMH (TARIM) Cari Üretici Fiyatları Milyon TL	TARIM GSMH/Kişi Cari Üretici Fiyatları TL	GSMH/Kişi Cari Üretici Fiyatları TL
1923	3,992	4,958	1,242	379.3	95	76
1938	6,020	14,877	2,471	762.7	127	112
1949	8,630	14,217	1,647	3,657.4	424	445
1959	9,900	25,935	2,620	16,456.3	1,662	1,633
1969	10,160	31,732	3,123	34,113.3	3,357	3,626
1979	9,947	45,213	4,545	473,327	47,585	50,529
1983	9,930	48,869	4,920	2,884,132	290,446	291,096
1990	9,900	50,682	6,129	46,314,350	4,678,217	5,122,326
1991	9,700	56,059	5,780	102,143,390	10,530,246	11,067,074
1993	9,300	57,534	6,186	278,568,000	31,140,000	31,872,000
1994	9,300	57,192	6,150	563,750,000	60,617,800	63,527,000
2000*	9,200	56,000	6,080	24,292,980,000	2,640,000,000	1,869,637,183

TABLO (4-1) Türkiye'de Tarımın Gelişmesi, Çalışan Tarım Nüfusu Başına Yıllık Gelir. * Tahmini

YILLAR	EKİLEN SAHA	NADAS ALANI	BAĞ BAHÇE	ORMAN	TRAKTÖR PARKI
1930	-	-	-	8816	-
1940	9610	4550	-	10400	1070
1950	9868	4674	1466	10418	16600
1960	15305	7922	2060	10584	42100
1970	15591	8705	3043	18273	105900
1980	16380	8188	3911	20200	436400
1983	17164	5854	3600	20200	513500
1990	18850	5180	3600	20200	692000
1991	18754	5200	2800	20200	704000
1993	18700	5100	2920	20200	753000
1995	18464	5124	2690	20199	771975
1997	18605	4917	2684	20703	867675
1999	18448	4900	2724	20703	915864

TABLO (4-2) Tarım arazilerinin bölünüşü (1000 Hektar)

YILLAR	KÜÇÜKBaş	BÜYÜKBaş	KÜMES HAYVANLARI
1923	17	4.1	-
1930	24	5.4	
1940	43.2	10.7	19.8
1950	41.5	11.1	20.5
1960	59.1	13.6	28.8
1970	56.0	13.9	34.3
1980	67.7	16.9	61.5
1983	65.4	14.9	63.5
1990	51.1	11.7	99.7
1991	51.2	12.3	142.3
1993	60.7	13.6	150.0
1995	42.9	11.7	135.2
1997	38.6	11.1	175.0
2000	35.6	10.7	264.4

TABLO (4-3) Türkiye Hayvan Varlığı (Milyon Adet)

YILLAR	TRAKTÖR	HARMAN MAKİNASI	BİÇEER DÖVER	MOTOPOMP	SELEKTÖR	PULLUK (1000)	KARASABAN (1000)
1927	-	-	-	-	-	211	1187
1935	1300	350	100	-	-	400	-
1940	1070	1690	994	110	250	432	-
1950	16600	1100	1600	2500	500	550	-
1960	42100	2536	5600	22600	1400	1135	1991
1970	105900	14000	8600	78900	3200	1511	1994
1980	436400	92800	13700	203400	3000	1340	953
1983	513500	115500	13615	243100	3415	1350	803
1990	692000	135000	12000	300000	3000	1343	450
1991	704000	132200	10946	307500	2950	1350	413
1993	753000	132000	11200	320000	3100	1300	400
1995	771975	141908	12706	332620	3172	1340	316
1997	867675	132265	12385	329072	3506	1335	214
1999	915864	137396	12463	340274	3665	1358	178

TABLO (4-4) Tarımda Önemli Araç Gereç Parkı

YILLAR	SULANAN ALAN (1000 ha)	ZİNCİRLEME ENDEKS	KULLANILAN GÜBRE (1000 TON)	ZİNCİRLEME ENDEKS
1923	5	100	-	-
1930	18	360	-	-
1940	14	77	2.5	100
1950	11	79	42	1684
1960	170	1545	107	255
1970	812	477	1407	1315
1980	1696	209	2968	211
1983	2000	120	8402	283
1990	2855	142	9509	113
1991	2940	103	8981	94
1993	3006	102	5506	62
1995	3044	102	6087	110
1997	3268	107	6893	114
1999	3436	105	7785	113
2001	3554	104	10000	128

TABLO (4-5) Sulanan Arazi ve Gübre Kullanımı (Çiftçiler tarafından yapılan münferit Sulama alanları dahil değildir.)

YILLAR	B U Ğ D A Y		A R P A		M I S I R		K Ü Z Ü M		F İ N D İ K		A Y Ç I Ç E Ğ İ		P A T A T E S		P A M U K		TEFE
	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	DEĞER	ENDEKS	
1923	0.10	142	0.08	182	0.8	123	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110
1930	0.07	100	0.044	100	0.065	100	0.25	100	0.33	100	-	-	0.04	100	0.53	100	100
1940	0.065	93	0.05	114	0.06	92	0.17	68	0.14	42	-	-	0.06	150	0.60	113	102
1950	0.29	414	0.23	522	0.23	354	0.70	280	3.50	1060	-	-	0.19	475	3.40	640	365
1960	0.50	714	0.46	1045	0.55	846	2.10	840	8.80	2666	0.95	100	0.50	1250	5.60	1060	958
1970	1.01	1443	0.84	1910	0.95	1460	2.72	1088	6.52	1945	2.00	210	1.00	2500	6.19	1170	1583
1980	10.50	15000	8.40	19100	13.1	20150	60.9	24360	81.90	24820	18.80	1980	17.1	42750	147.7	27870	27700
1983	28.0	40000	21.5	48863	31.0	47692	175	70000	170	51515	59	6210	33	82500	280	52830	63055
1990	500.0	714286	400.00	886363	430.0	661538	2477	990800	3595	1089393	860	90526	300	75000	1800	339600	988830
1991	775	1107142	570	1295454	72.5	1115384	4000	1600000	4300	1303030	2010	211579	1146	326149990	3600	679245	1535444
1994	3400	485140	2300	5227280	2880	4430770	17000	6800000	45000	13636363	9500	1000000	4324	1189099900	1500	2830190	8706460
1995	7000	998817	5250	11918198	6300	96590786	40000	15997999	80000	24242422	18000	1894736	13375	3678124600	40000	7547173	16411670
1996	18000	2568386	14400	32682914	17100	262134980	82500	32999997	166000	502653020	35000	3684208	32861	6561774200	70000	13207552	28868130
1997	33000	4708707	24750	96569323	29700	45356540	60000	63999992	4000000	1212212000	65000	68421000	32825	8971873800	140000	26415104	52482260
1998	53000	7562468	39750	155096180	47700	731330190	260000	103999980	675000	2043920020	110000	15565777	73426	20192146000	195000	36792465	90164530
1999	80000	11415045	56000	218500200	68000	1042567100	405000	161999980	1020000	3088593200	130000	18395916	90000	24749993000	230000	43396237	138041900
2000	102000	14554182	81600	318380090	91800	14074655000	500000	199999970	1100000	3330835500	165000	23348661	125000	34374988000	380000	71698130	208995400

Tablo (4-6) Bazı Tarım Ürünleri Fiyat Değişimleri TL.Kg.

YILLAR	BUĞDAY TL/Kg. (1)	PAMUK TL/Kg. (2)	ENDEKS	KÜZÜM TL/Kg. (3)	ENDEKS	TÜTÜN TL/Kg. (4)	ENDEKS	GÜBRE TL/Kg. (5)	ENDEKS	MAZOT TL/Kg. (6)	ENDEKS	TRAKTÖR TL/Kg. (7)	ENDEKS	11970-1 ENDEKS	1970-1 ENDEKS
1950	0.29	3.40	0.29	0.70	0.26	2.75	0.24	-	-	0.30	0.23	8000	0.20	0.23	0.08
1955	0.31	3.20	0.31	0.80	0.29	3.30	0.29	0.50	0.86	0.80	0.62	12500	0.32	0.30	0.14
1960	0.50	5.60	0.50	2.10	0.77	4.14	0.36	0.55	0.95	0.80	0.62	33400	0.85	0.61	0.29
1965	0.82	4.95	0.81	2.27	0.83	8.97	0.79	0.68	1.17	0.94	0.72	33700	0.86	0.75	0.42
1970	1.01	6.19	1.00	2.72	1.00	11.35	1.00	0.58	1.00	1.30	1.00	39350	1.00	1.00	1.00
1975	2.47	16.82	2.45	8.93	3.28	39.13	3.45	1.25	2.16	2.90	2.23	76500	1.94	2.36	2.81
1980	10.50	147.70	10.40	60.90	22.39	160.00	14.10	5.50	9.48	32.00	24.62	908000	23.07	17.60	20.10
1985	62.48	232	61.86	290.00	106.62	1735.00	152.86	28.00	48.28	211.00	162.31	4370000	111.05	85.80	118.00
1990	500	495.05	5200	2477.00	910.66	15000.00	1321.59	207.00	356.90	1250.00	961.54	31394000	797.81	625.00	1202.00
1994	3200	3168.32	150,000	17000.00	6250.00	71000.00	6255.51	5865.00	10112.07	15500.00	1192.23	325000000	8259.21	5730.00	11056.00
2000	102,000	100,999	400,000	50,000,000	18,308,823	1,302,000	11,471,371	60000	103448	441500	33959	7,890,480,000	200520	131997	327145

TABLO (4-7) Bazı Tarım Ürünleri ile Gübre, Mazot ve Traktör Fiyatları

(1) Yumuşak buğday ortalama Ağustos ayı borsa fiyatıdır.

(2) Ege tipi Mahiç pamuk fiyatıdır.

(3) K. Üzümlü ortalama fiyatıdır.

(4) Ege tütünün baş fiyatıdır.

(5) Amonyum sülfat tipi gübrelerin Ziraî Donatım fiyatıdır.

(6) Ankara'da petrol (mazot) fiyatı alınmıştır.

(7) 45-55 B.G. Arasındaki traktörlerin ortalama Ziraî Donatım Kurumu fiyatıdır.

YILLAR	BUĞDAY		ARPA		MISIR		PİRİNÇ	
	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton
1927	2238	1333	1010	629	175	129	11	10
1930	2908	2586	1536	1512	380	470	22	23
1940	4380	4097	2093	2250	500	700	26	62
1950	4470	3872	1902	2047	600	600	24	51
1960	7700	8450	2836	3700	700	1100	43	110
1970	8600	10000	2590	3250	625	1020	67	160
1980	9400	16000	2800	5300	590	1220	75	292
1983	9230	16400	2900	5425	550	1480	70	189
1990	9400	20000	3400	7200	500	2000	51	235
1991	9350	20400	3350	7800	567	2100	62	162
1993	7378	14830	2651	5300	345	1450	43	129
1995	9400	18000	3525	7500	515	1900	50	150
1997	9340	18650	3700	8200	545	2080	55	165
1999	9380	18000	3650	7700	518	2297	65	204
2000	9400	21000	3629	8000	555	2300	58	210

TABLO (4-8) Buğday, Arpa, Mısır, Pirinç Üretimleri ve Eklili Alanları.

YILLAR	BAKLA		FASULYE		MERCİMEK		NOHUT	
	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton
1927	21	20	27	11	10	5	28	12
1930	31	33	62	66	35	16	57	48
1940	72	46	75	70	37	30	73	73
1950	45	38	84	89	50	42	75	84
1960	38	51	115	151	110	100	88	100
1970	29	40	98	138	110	93	100	105
1980	30	51	110	167	195	200	240	280
1983	43	77	120	175	650	650	335	290
1990	40	74	170	210	900	846	850	860
1991	38	70	178	214	790	640	880	855
1993	37	68	101	121	482	390	696	626
1995	26	49	170	225	640	665	745	730
1997	24	46	175	235	560	549	721	720
1999	21	39	174	237	517	380	625	560
2000	20	37	176	230	472	353	638	548

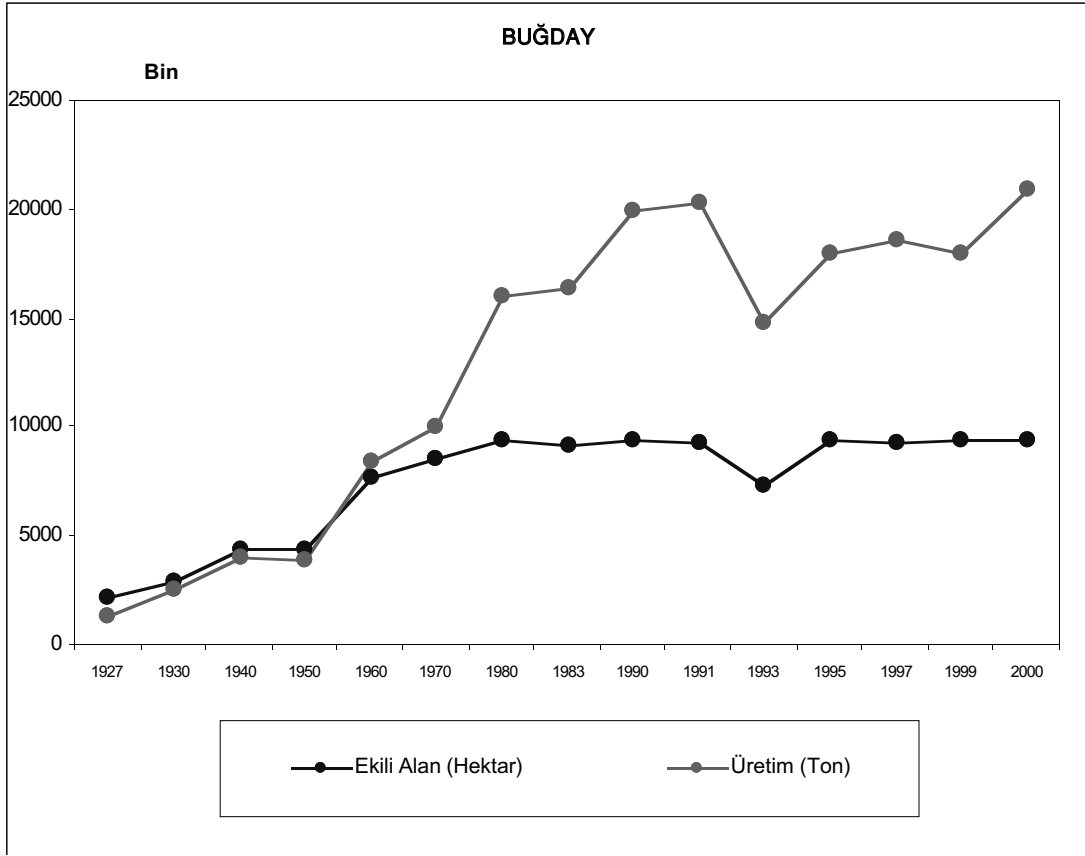
TABLE (4-9) Bakla, Fasulye, Mercimek, Nohut Üretimleri ve Ekili Alanları.

YILLAR	ŞEKER PANCARI		PAMUK		AYÇİÇEĞİ		ZEYTİN	
	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton
1927	8	36	99	39	-	-	-	-
1930	12	110	285	70	-	-	-	150
1940	41	553	325	77	-	-	-	291
1950	50	850	450	118	135	70	297	275
1960	203	4400	615	282	165	135	548	440
1970	124	4250	530	375	350	380	731	680
1980	268	6760	612	403	580	760	813	1340
1983	360	12770	605	522	550	715	830	400
1990	380	14400	725	617	716	860	860	1100
1991	401	15474	600	593	567	800	860	640
1993	381	14500	637	573	439	660	875	1200
1995	312	11170	756	851	585	900	814	515
1997	472	18400	721	831	560	900	858	520
1999	440	18854	731	895	595	950	875	600
2000	410	18821	654	879	542	800	892	1800

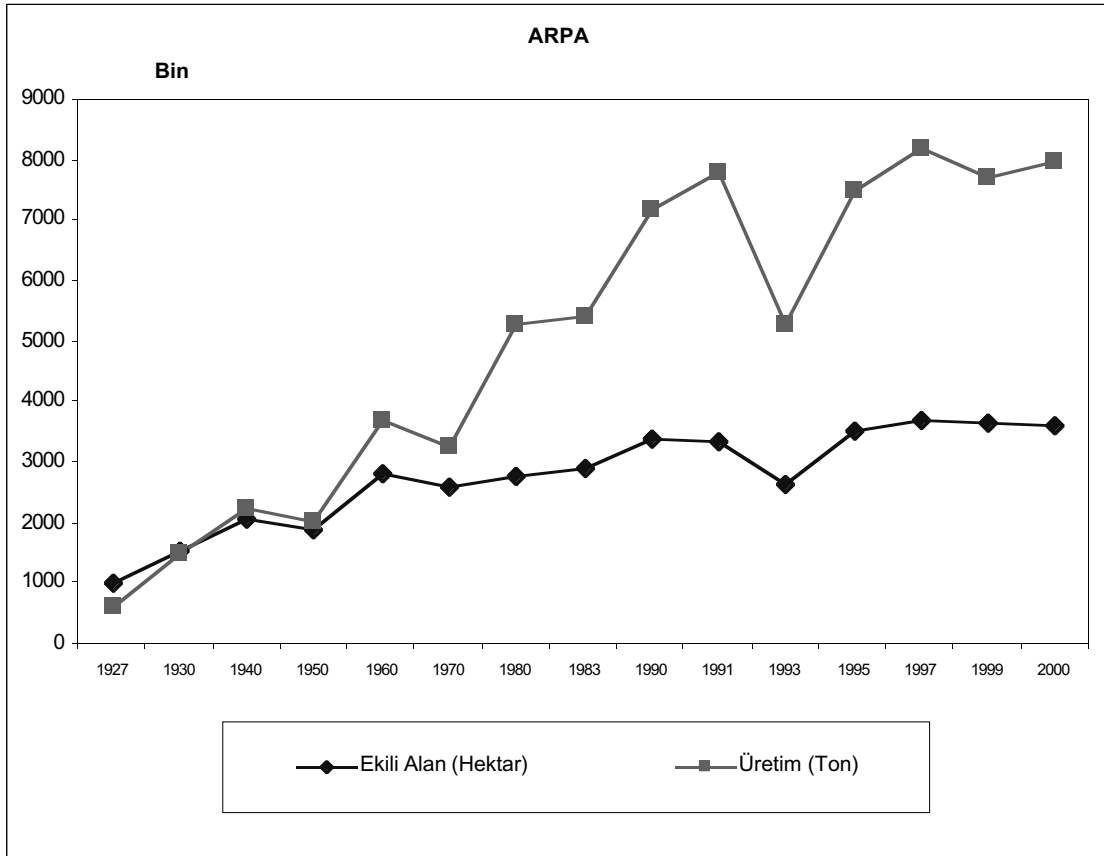
TABLO (4-10) Şekerpancarı, Pamuk, Ayçiçeği, Zeytin Üretimleri ve Eklili Alanları (Takribi Değer)

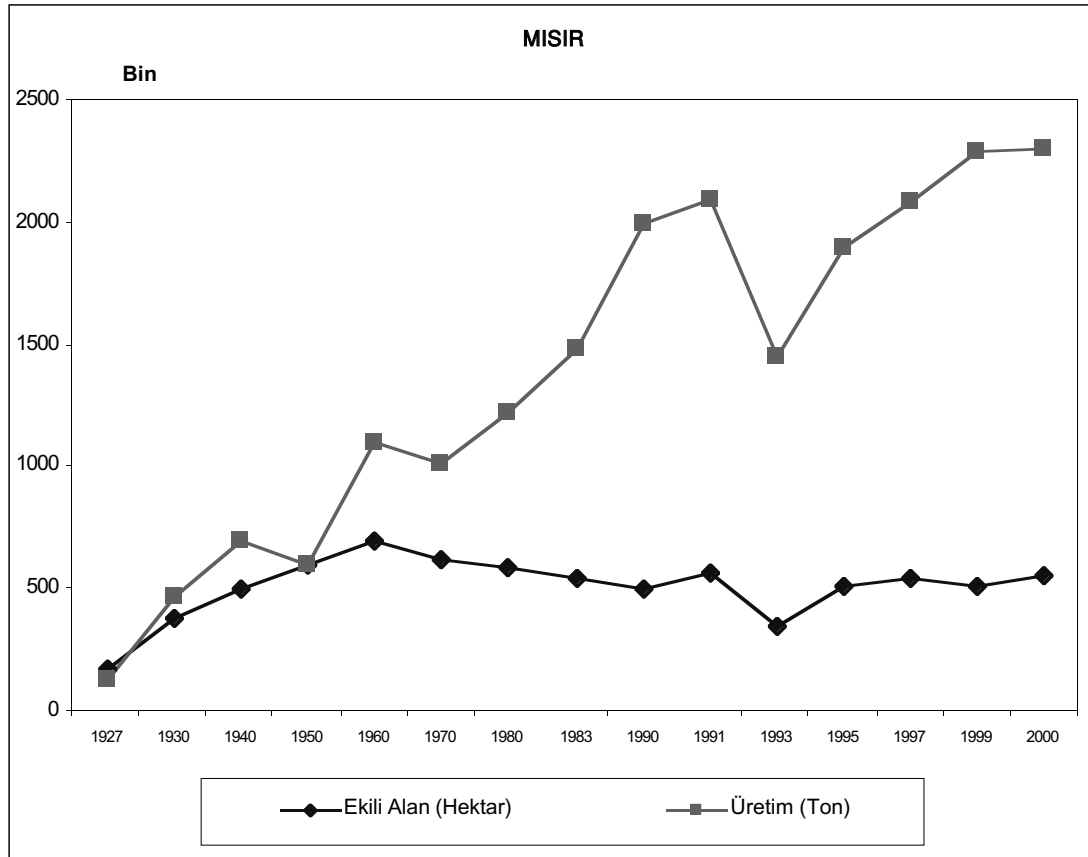
YILLAR	KUR ÜZÜM		KURU İNCİR		TÜTÜN		FINDIK	
	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton	ETKİLİ ALAN 1000 h.	ÜRETİM 1000 Ton
1923	-	46.6	-	20.4	35	26	-	23
1927	-	48.0	-	32.0	88	70	-	54
1930	32.0	35	2.8	25.0	71	47	140	48
1940	39.0	35	4.2	50.0	79	71	150	38
1950	56.1	65	4.3	51.0	123	93	160	26
1960	68.0	80	4.2	58.5	190	139	200	58
1970	67.0	99	3.8	53.5	330	150	243	260
1980	54.0	108	3.9	52.0	225	206	337	250
1983	56.0	110	3.8	48.0	229	233	360	395
1990	62.0	138	3.8	46.6	320	296	435	392
1991	62.0	190	3.8	38.0	260	258	440	315
1993	63.0	170	3.8	45.0	290	280	450	450
1994	64.0	140	3.9	38.0	250	250	460	400
1995	56.0	130	3.9	30.0	209	204	460	455
1997	64.0	150	3.8	24.0	288	286	450	410
1999	63.0	150	3.9	27.0	260	251	465	530
2000	63.0	155	3.9	24.0	236	200	470	470

TABLO (4-11) Üzüm, İncir, Tütün, Fındık Üretimleri ve Eklili Alanları.

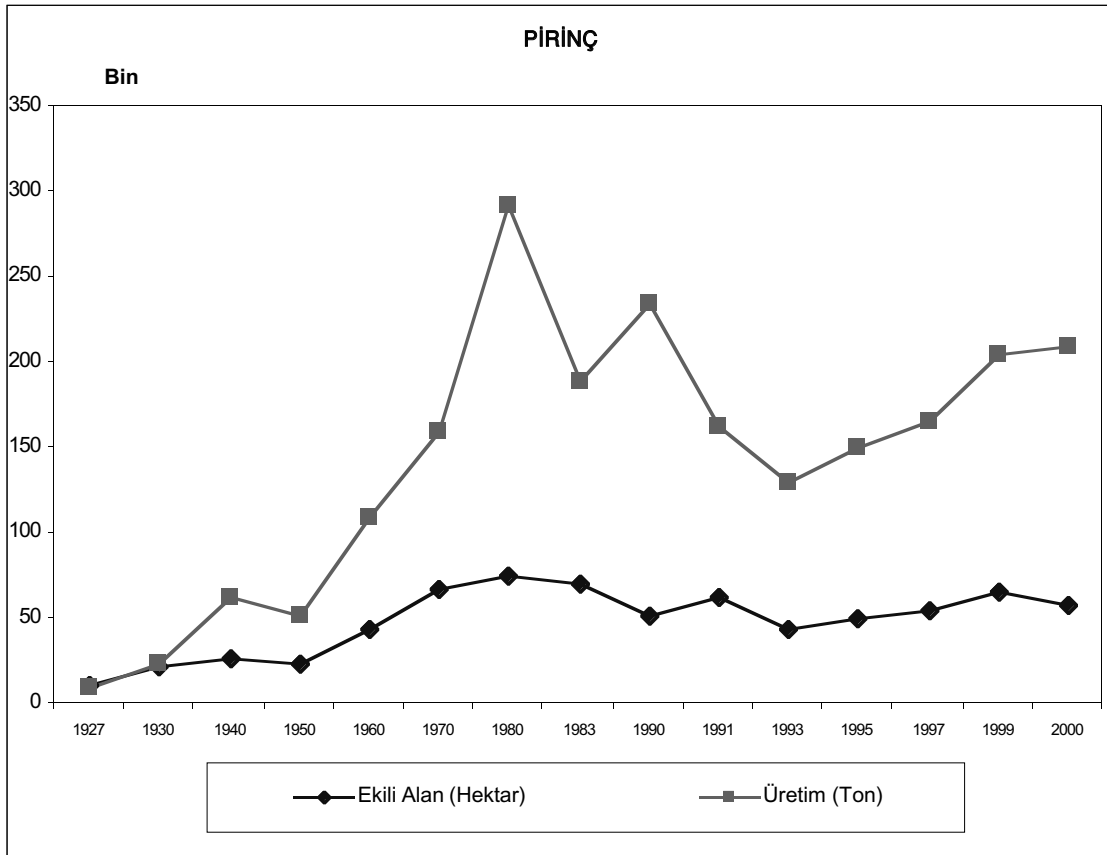

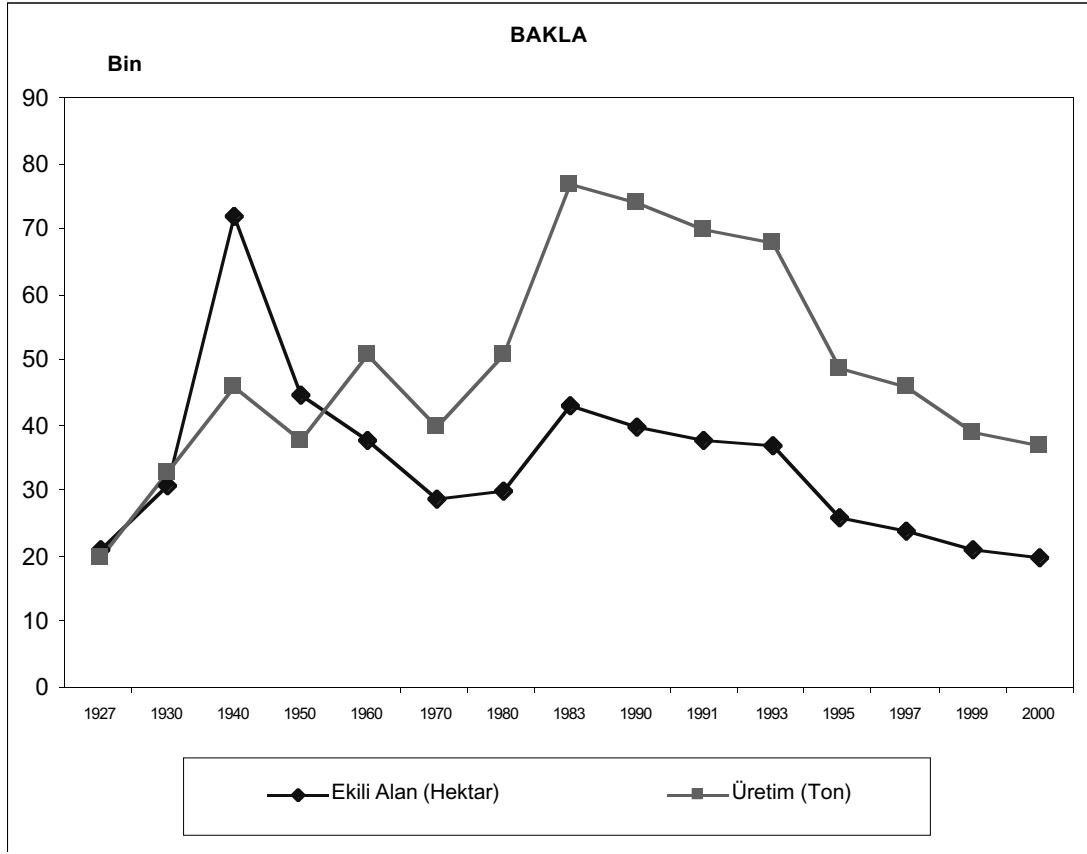
Grafik (4-1) Buğday ve Arpa Üretimleri ve Etkili Alanları

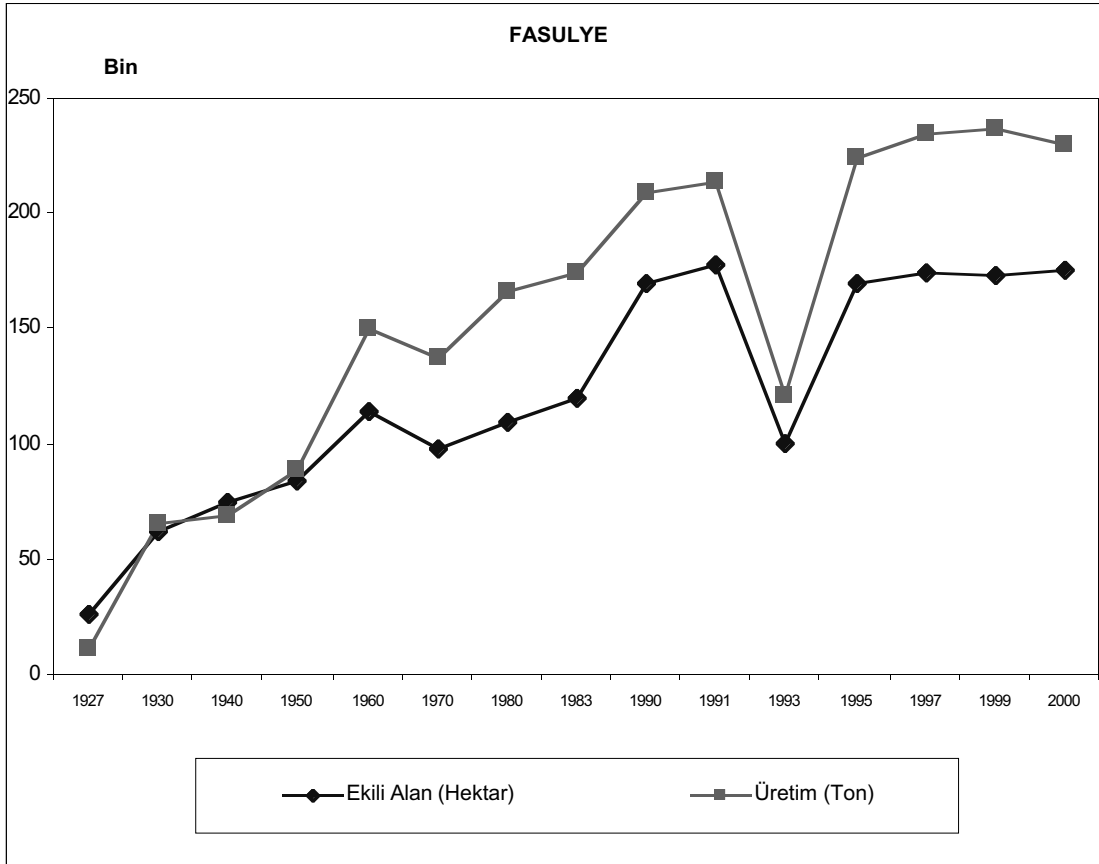

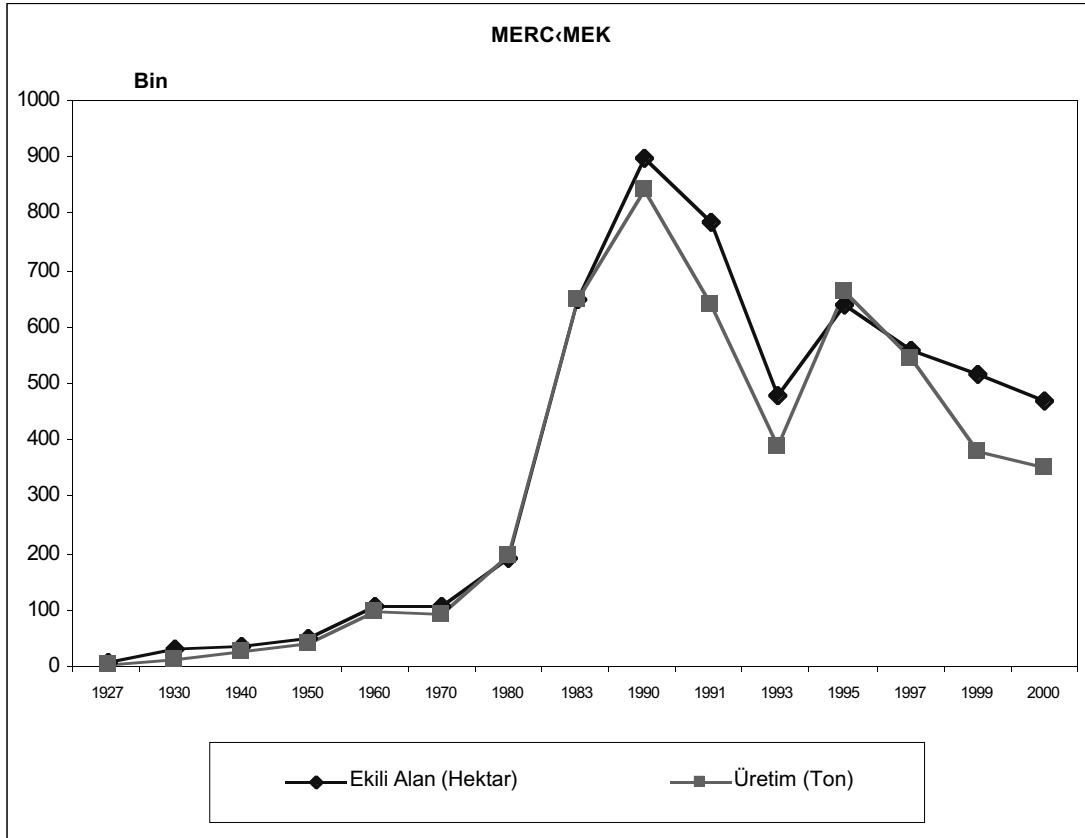
Grafik (4-1) Mısır ve Pirinç Üretimleri ve Ekili Alanları

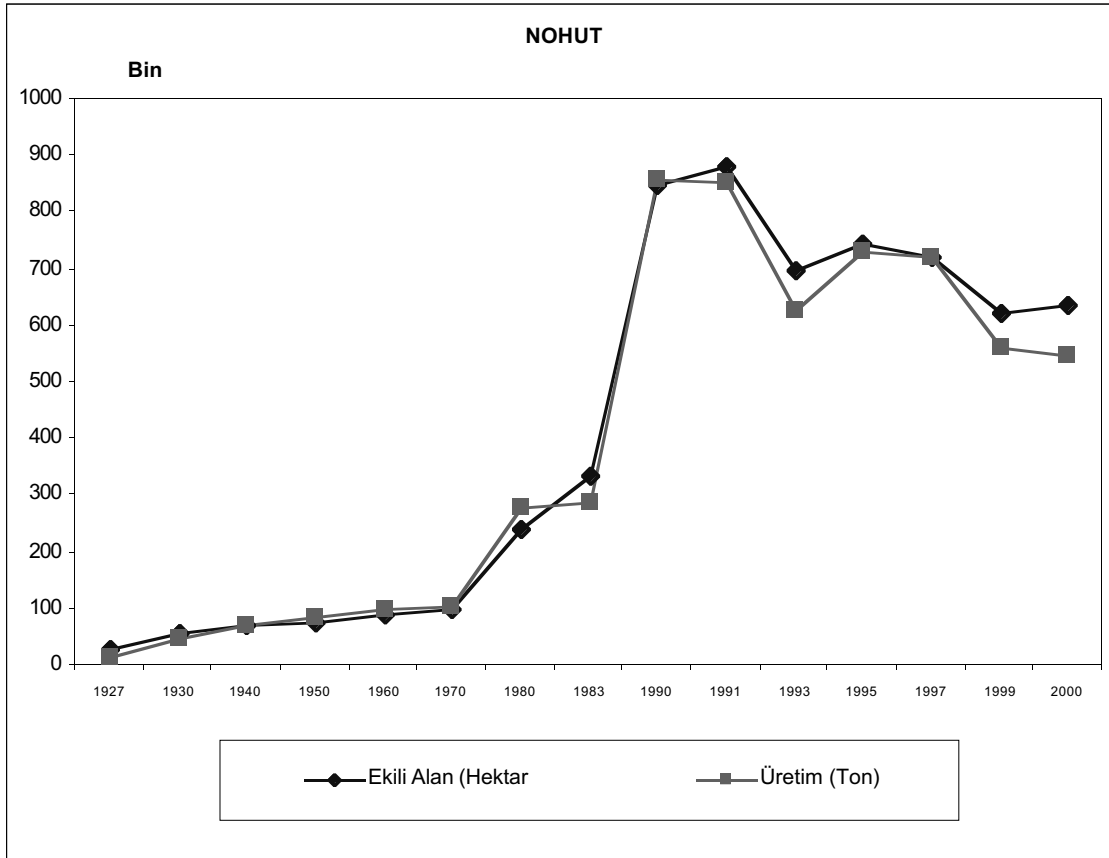

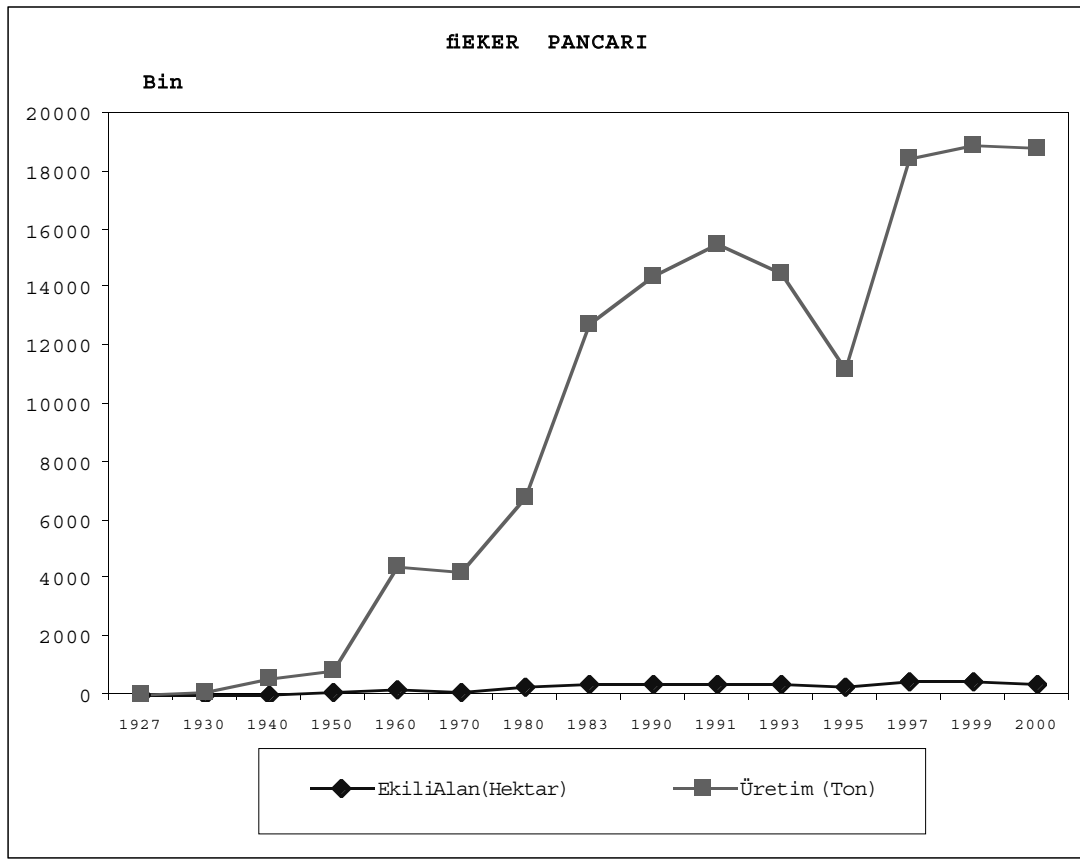
Grafik (4-2) Bakla ve Fasulye Üretimleri ve Ekili Alanları

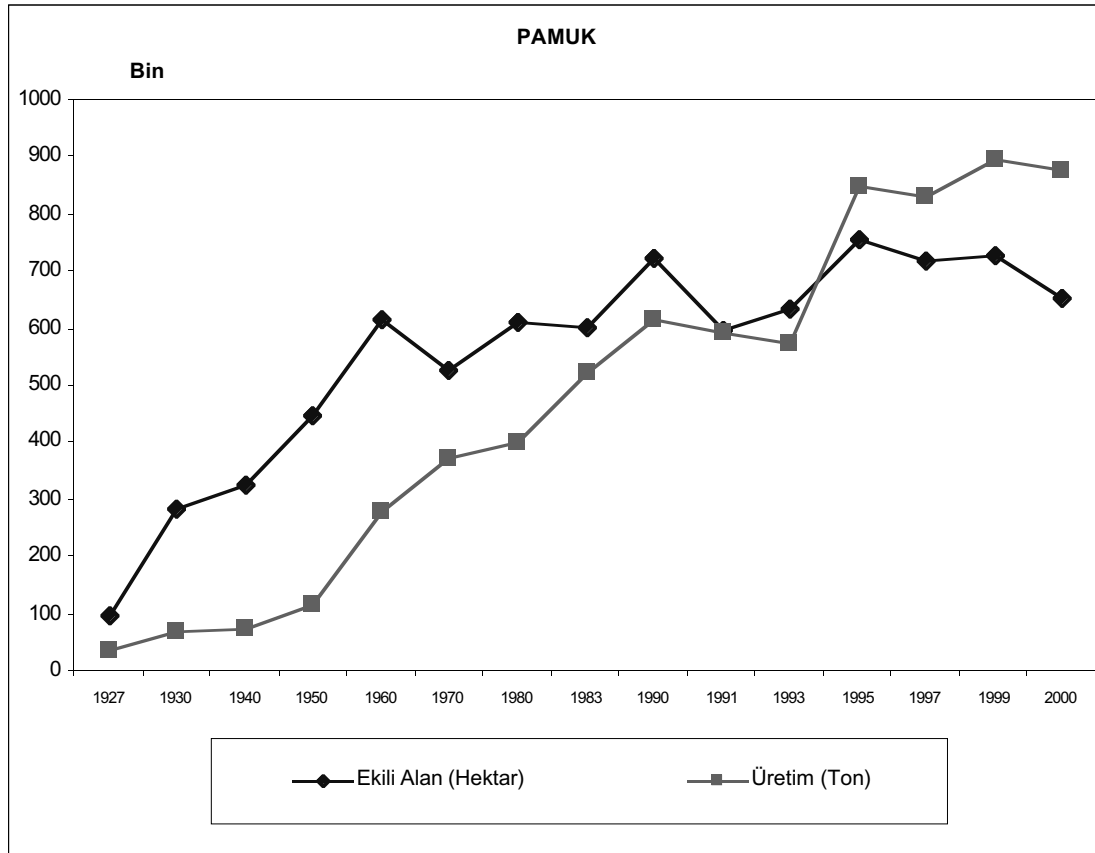

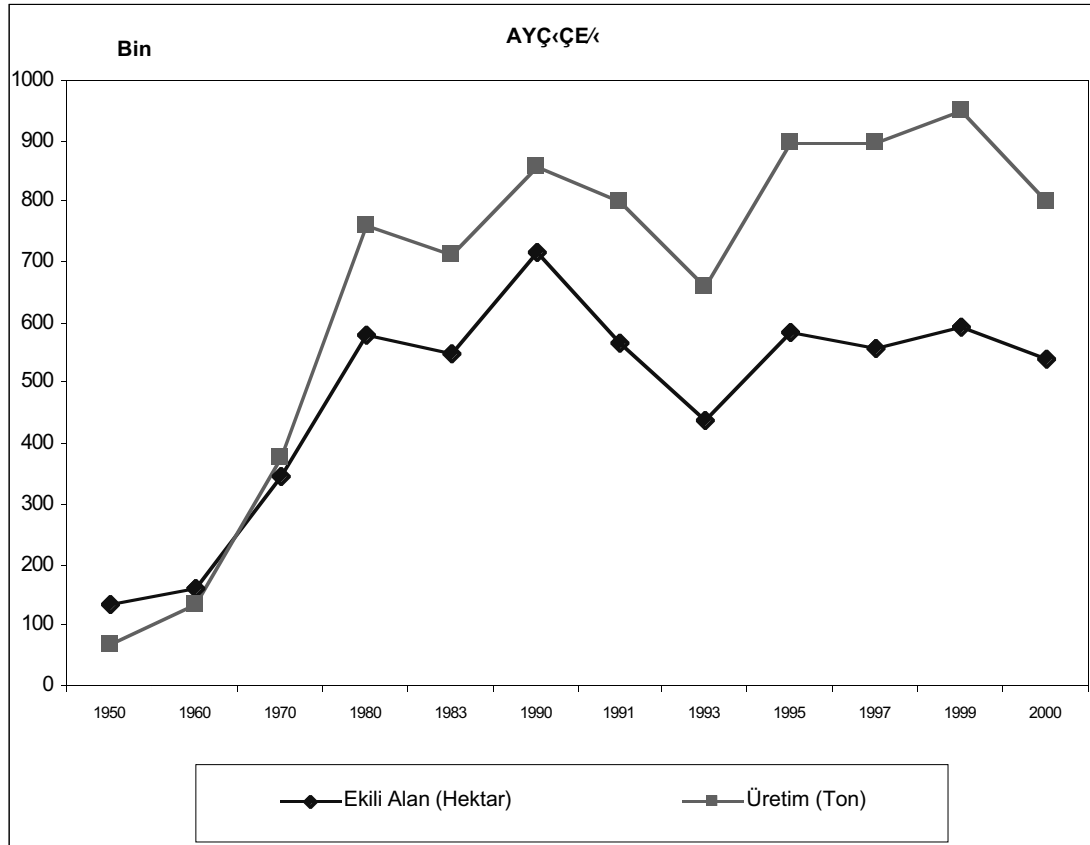
Grafik (4-2) Mercimek ve Nohut Üretimleri ve Ekili Alanları

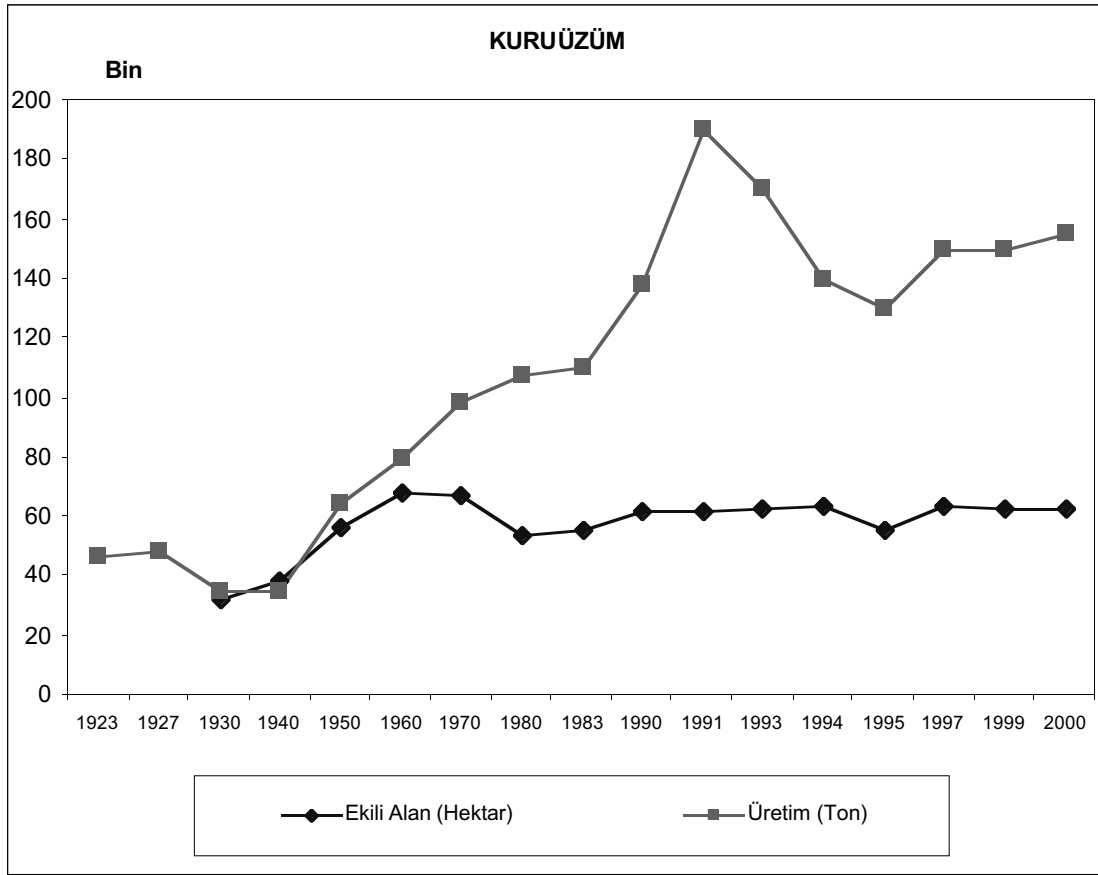
Grafik (4-3) Şeker Pancarı ve Pamuk Üretimleri ve Ekili Alanları

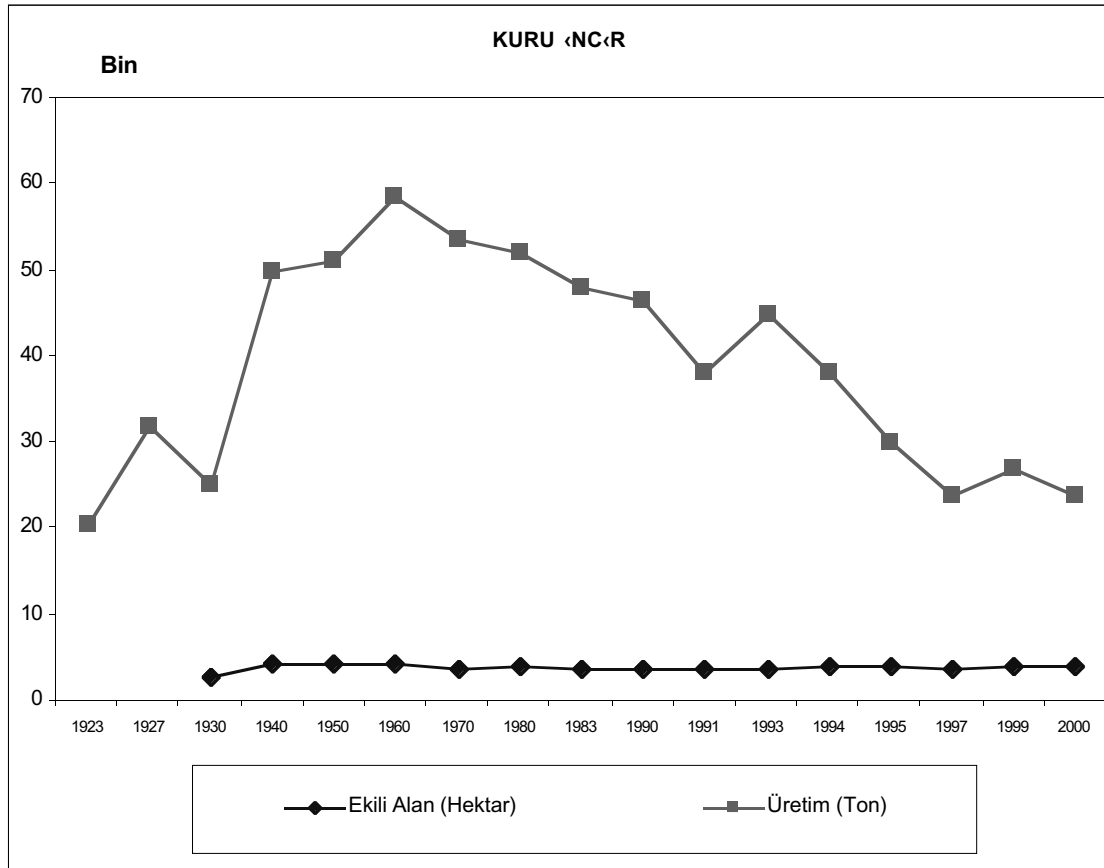

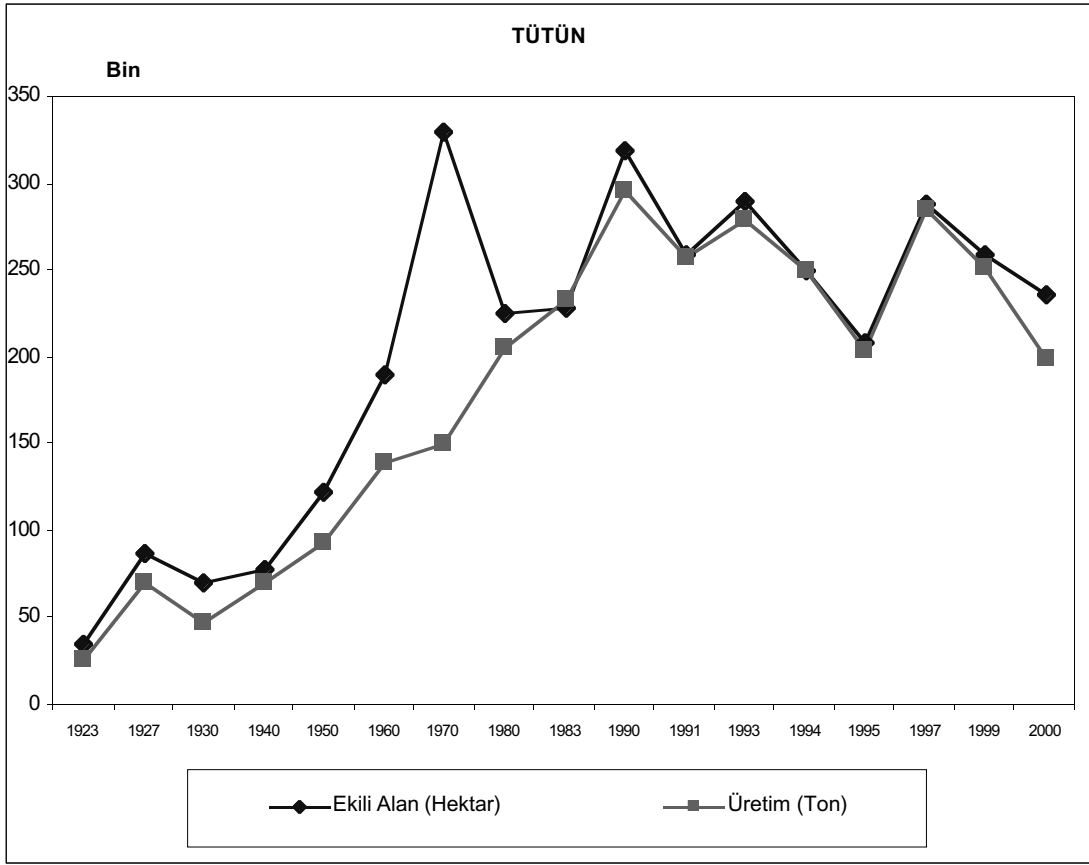
Grafik (4-2) Ayçiçeği ve Zeytin Üretimleri ve Ekili Alanları

Grafik (4-4) Üzüm ve İncir Üretimleri ve Ekili Alanları

Grafik (4-4) Tütün ve Fındık Üretimleri ve Ekili Alanları

